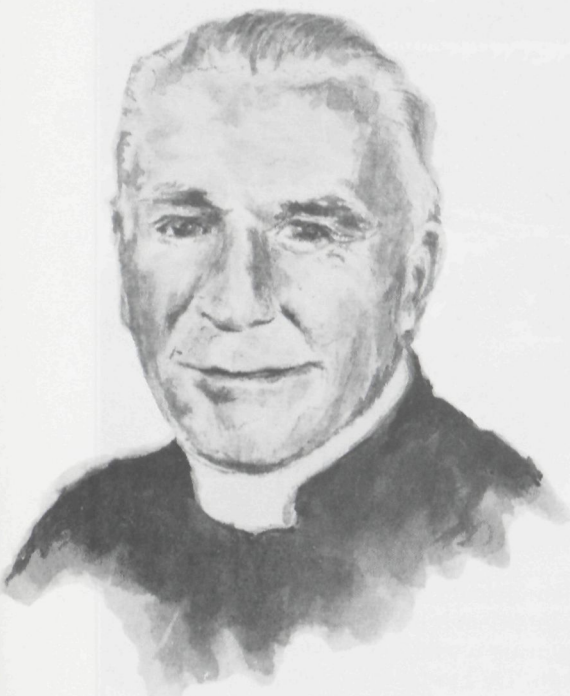

Vertellers van toen

Frans Segers (1888 - 1969)

Frans Segers zag op 27 maart 1888 te Kontich het levenslicht. Na zijn studies aan de seminaries van Hoogstraten en Mechelen werd hij op 31 mei 1914 priester gewijd. Vanaf 1915 was hij achtereenvolgens onderpastoor te Heverlee, Kontich, Oude-God en op de St.-Jacob parochie te Antwerpen. Het is daar dat in 1932-33 de ideeën van een ornithologische vereniging wortel schoten.

Op zondag 12 februari 1933 werden de 'Antwerpse Vogelvrienden' opgericht. Hierbij was ondermeer Jan Jacobs, de latere (eerste) voorzitter van de Belgische Natuur- en Vogelreservaten betrokken. Eind mei 1933 zou dit groepje pioniers onder de naam 'De Wielewaal' definitief met een Vlaamse Vereniging van wal steken.

De overplaatsing van Segers naar Vosselaar gaf aanleiding tot de oprichting van een tweede afdeling: Turnhout. Turnhout groeide uit tot het hoofdkwartier van de vereniging. 36 jaar lang (tot juni 1969) bleef Segers het boegbeeld van De Wielewaal. Ook vanaf het eerste nummer van het maandblad in 1938 bleek hij de belangrijkste roerganger. Segers werd door de Wielewalers getypeerd als een 'orkaan van werk-

In het voorgaande nummer tilden we de vertelkunst van de Nederlander Jac. P. Thijssen op een sokkeltje. Ditmaal zakken we af naar onze kontreien. U gelooft het of niet maar ook in België zijn vroeger, aan beide zijden van de taalgrens vertellers over natuur en landschap actief geweest. Eén van deze was de stichter van de vereniging voor vogel- en natuurstudie De Wielewaal: Z.E.H. Franciscus Joannes Segers. Gezien het 50-jarig jubileum dat de genoemde vereniging in 1983 te vieren heeft, een uitgelezen moment om Segers' oude boeken er nog eens op na te lezen.

drift', hun 'grote baas' die wars van alle diplomatie eerst handelde om pas daarna tot gepraat over te gaan. Zoals verder zal blijken heeft hij door zijn publicaties een niet te miskennen rol gespeeld in de popularisering van vogel- en natuurkennis in Vlaanderen. Zowat alle uithoeken van de 5 Vlaamse provincies reisde hij af. In totaal heeft hij een 1500 voordrachten op zijn actief!

Onze aandacht voor Segers spitst zich hier vooral toe op zijn geschreven woord.

Voor deze bijdrage konden we de hand leggen op 3 van zijn boeken: *Vogels uit ons land* (1931), *Zangvogels* (3de uitgave, 1947) en *Broedvogels in de Kempen* (1948).

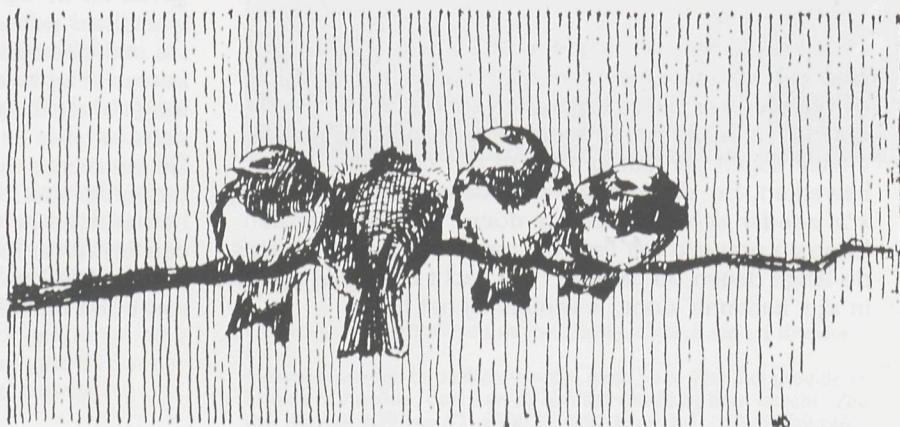
Naast deze werken publiceerde hij nog 2 andere boeken, 3 brochures en een hele reeks tijdschriftartikels waaronder 145 in zijn lijfblad *De Wielewaal* en 94 in de *Zondagsvriend*.

Bij het overlopen van zijn oeuvre

valt meteen op dat Segers pas op rijpere leeftijd (tegenaan de 40) als natuurliefhebber actief is geworden. De oudste waarnemingsdatum die hij in de geconsulteerde werken citeert is 27 december 1925. Zijn eerste artikeltje dateert uit april 1926 in het blaadje *De Scout*.

Segers is inderdaad door veelvuldig contact met knapen uit scoutsmiddens tot de vogelstudie gedreven. Het is dan ook begrijpelijk dat zijn eerste belangrijke werk uit 1931 jonge lezers op het oog had.

Omwille van zijn jeugdig enthousiasme en de wijze waarop Segers zijn natuurliefde blootlegde durven we *Vogels uit ons land* tot zijn beste pennevruchten rekenen. Hierin verhaalt hij de jongens en meisjes hoe hij zijn eerste IJsvogel observeerde, leert hen geduld te oefenen en wijdt hen in in het vak: 'Koken moet kosten, kennis vraagt inspanning, dat alles is waar, maar een vogelkenner moet geluk hebben...'

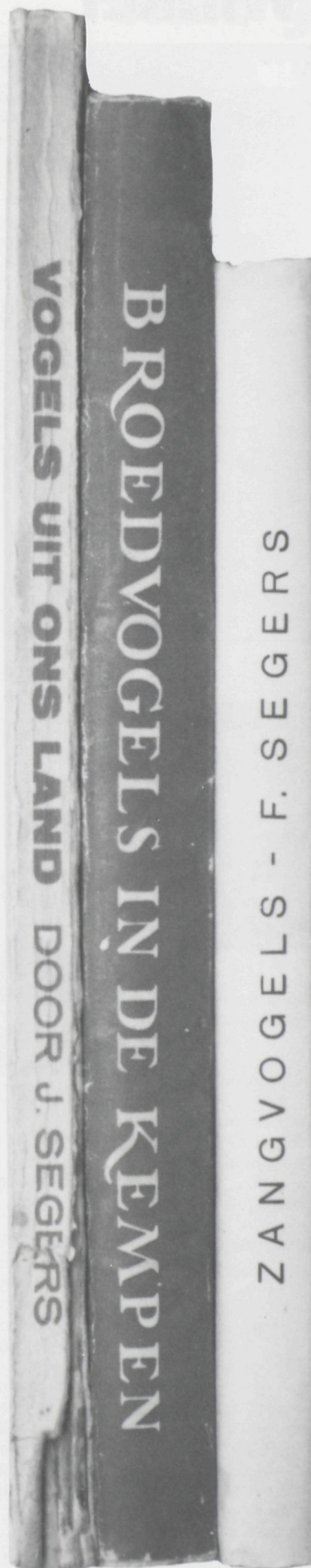

Zijn plichten als priester, worden door zijn liefde voor de natuur dikwijls op de proef gesteld. Zo ontmoet hij op een dag om 6 uur 's ochtends een zestal 'bastaardnachtegalen' (= Heggemussen) 'die in verschillende kruinen der bomen een concert hielden dat mij zeker zou opgehouden hebben, had ik niet bij O.L. Heer moeten zijn.' Mag nog gezegd dat dit eerste boek ook qua voorplaat en tekeningen van een frisse aanpak getuigde.

Deze kwaliteiten zijn er bij het determineerwerkje 'Zangvogels' (3de editie) niet meer bij. Het boekje is rommelig ineengezet terwijl slechts matige vogeltekeningen zijn opgenomen. Het papier is dun en inktdoorlatend. Op zijn eigen manier beschrijft Segers — hij is hier wel niet steeds even consequent in — alle zangvogels die tot dan in België waren vastgesteld. Hij put daarbij uit eigen rijke veldervaring. De totale oplage van dit boek beliep de 10.000 exemplaren. Een bewijs dat het ook buiten Wielewaalkring aansloeg. We beschikken over aanduidingen dat dit werkje met name onder vogelvangsters een zekere populariteit genoot.

Broedvogels in de Kempen uit 1948, zijn laatste boek, is tevens het nuttigste wetenschappelijk naslagwerk door Segers nagelaten. Het betekende de neerslag van Segers' onblusbare passie als nestzoeker en bespieder van broedende vogels. Deze 236 bladzijden (+ fotobijlagen) vormden het resultaat van 25 à 30 jaren veldwerk 'in de wilde natuur' rond Turnhout. Urenlang loerde hij vanuit schuiltentjes, waadde door vele vennen en klom zonder vaar noch vrees tot in de top van de hoogste dennenmasten. Per soort vertelt hij, net als in *Zangvogels* over zijn persoonlijke belevenissen en broedbiologische notities (bijzonderheden nest, legsels, gedrag,...) zonder te rubriceren.

Een ongewone wetenschappelijke werkmethode wat niet belet dat dit boek bulkt van (historische) informatie over de Kempische broedvogelstand. Nogmaals komt Segers naar voor als een zeer scherp waarnemer voor wie geen moeite te veel leek. Van Vinken zag hij hoe ze tegen een buitenmuur opklauterden om er spinrag bijeen te zamelen voor de binnenkleding van hun nest. Over het legsel van de Huismus vernemen we dat er tussen hun 15-16 eieren telkens een lichtgekleurder ei voorkomt dat men in de volksmond een 'Zondagei' noemt.

Voorts ben ik, en wellicht ook menig lezer, benieuwd naar de wijze waarop hij zijn kippen dresseerde zodat de mussen er niet 'in slagen een deel van het voeder weg te kapen'. Daarnaast bevat dit boek nog talloze aantekeningen over lokale volksnamen van wilde vogels, enzomeer.

De boeken van Segers zijn slechts bij momenten poëtisch gestemd. Zoals bij het stukje over de Bosrietzanger in *Zangvogels*: 'Wie genoot niet van die heerlijke, bladstille avonden in mei of juni?', en verder: 'Zijn liedje is een geheveld Brabants landschap, dat golft en deint, dat samenspakt en openplooit, dat zacht vergroeit en stilletjes uitsterft.'

Veel meer dan hij echt schrijft communiceert Segers voortdurend met de lezer over zijn avonturen in bos en hei. De kracht van Segers' proza schuilt in deze oprechtheid, de veldbare drang om anderen te bezielen '... voor het natuurschoon, dat daar te grijpen ligt.'

Segers, kordaat als hij was, hanteert hiervoor een kloeke taal zonder overbodige franjes. In die zin was het werk van Segers tussen beide oorlogen een aanwinst in de tot dan verschenen populaire natuur-lectuur van eigen bodem in Vlaanderen. Hij beschreef wat hij met eigen ogen en oren had waargenomen om zijn woonplaats.

Allesbehalve behoorde deze man tot wat men in Nederland ooit eens 'natuurhistorische-minnestrels' noemde, auteurs die repeteerden wat ze aan boekenkennis over dieren en planten hadden bijeen geharkt.

Segers daarentegen was een natuurdronken veldornitholoog in merg en been. Zijn devies luidde als volgt: 'Lezer, de natuur in! God heeft ze voor ons geschapen, oog en oor open en genoten! Ontloop theater, cinema, herberg, om in 't prachtig paleis van ons aller Vader te vertoeven en ons zat te drinken.'

Haast symbolisch is hij aan zijn einde gekomen. Tijdens blussingswerken van een oplaaiende heidebrand in de namiddag van 19 juni 1969 zeeg hij te midden van 'zijn' natuurreservaat De Korhaan te Arendonk plots ten gronde, alvast zijn zielebrand was gedoofd... □

Jan Desmet

Alle bijkomende gegevens en documentatie over Segers en zijn werk worden nog steeds door de auteur in dank aanvaard. Adres: Wijngaardplein 5, 8000 Brugge.